

МОДЕЛІ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ

MODELS OF REGULATION OF STATE PROGRAMS FOR SOCIAL ADAPTATION OF VETERANS

У дослідженні визначено роль регулювання державних програм як ключового інструменту у вирішенні соціальних викликів, зокрема у сфері соціальної адаптації ветеранів в Україні. Соціальна адаптація ветеранів є пріоритетним напрямком державної політики, що потребує комплексного підходу та ефективних методів управління. Аналіз базується на трьох основних моделях регулювання: централізованій, децентралізованій та партнерській. Доведено, що централізована модель забезпечує єдність підходів, високий рівень контролю та стандартизацію соціальних послуг, що гарантує рівний доступ до них у різних регіонах. Водночас вона стикається з викликами бюрократизації та недостатнім урахуванням місцевих потреб. Децентралізована модель орієнтована на активну участь місцевих громад у розробці та впровадженні програм підтримки ветеранів, що сприяє їхній адаптації до конкретних умов. Проте її обмежують нерівність ресурсів між громадами та відсутність єдиних стандартів. Партнерська модель акцентує увагу на співпраці держави, приватного сектору та громадських організацій, об'єднуючи ресурси та інноваційні підходи. Її ключовими викликами є складність координації та ризик переважання комерційних інтересів. Розглянуто конкретні приклади реалізації кожної моделі, такі як державні стандарти соціальних послуг, регіональні програми адаптації, відкриті ветеранські простори та ініціативи державно-приватного партнерства. Доведено, що жодна з моделей не є універсальною, а їх поєднання дозволяє оптимізувати процеси соціальної адаптації ветеранів. Узагальнено, що інтегрований підхід, який поєднує централізоване стратегічне управління, децентралізовану адаптацію до місцевих потреб та залучення приватного сектору, є найбільш ефективним для забезпечення високої якості соціальних послуг. Зроблено висновок, що реалізація таких програм сприятиме реінтеграції ветеранів у суспільство, підвищенню їхнього рівня життя та зміцненню соціальної стійкості громад. Рекомендоване впровадження інтегрованої електронної платформи для моніторингу та координації програм, розробка методичних рекомендацій для громад, запровадження податкових стимулів для бізнесу та створення механізмів фінансової підтримки для малозабезпечених громад.

Ключові слова: соціальна адаптація ветеранів, державне регулювання, централізована модель, децентралізована модель, партнерська модель, державно-приватне

партнерство, соціальна політика, інтегрований підхід.

The study identifies the role of state program regulation as a key instrument in addressing social challenges, particularly in the sphere of veterans' social adaptation in Ukraine. Veterans' social adaptation is a priority of state policy that requires a comprehensive approach and effective management methods. The analysis is based on three primary regulatory models: centralized, decentralized, and partnership-based. It has been proven that the centralized model ensures consistency in approaches, a high level of control, and the standardization of social services, guaranteeing equal access across various regions. However, it faces challenges related to bureaucratization and insufficient consideration of local needs. The decentralized model focuses on the active involvement of local communities in the development and implementation of veteran support programs, promoting adaptation to specific conditions. Nevertheless, it is limited by resource inequalities among communities and the absence of uniform standards. The partnership-based model emphasizes cooperation between the state, the private sector, and civil organizations, combining resources and innovative approaches. Its key challenges include the complexity of coordination and the risk of prioritizing commercial interests over social needs. Specific examples of each model's implementation are considered, including state standards for social services, regional adaptation programs, open veteran spaces, and public-private partnership initiatives. It has been proven that no single model is universal, and their combination allows for the optimization of veterans' social adaptation processes. It is summarized that an integrated approach, combining centralized strategic management, decentralized adaptation to local needs, and private sector engagement, is the most effective way to ensure high-quality social services. It is concluded that implementing such programs will contribute to veterans' reintegration into society, improving their quality of life, and enhancing the social resilience of communities. Recommendations include the introduction of an integrated electronic platform for monitoring and coordinating programs, the development of methodological guidelines for communities, the implementation of tax incentives for businesses, and the creation of financial support mechanisms for underprivileged communities.

Key words: veterans' social adaptation, state regulation, centralized model, decentralized model, partnership model, public-private partnership, social policy, integrated approach.

УДК 351
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.44.3>

Бобось О.Л.
д. наук з держ. упр.,
доцент кафедри публічного
адміністрування
Міжрегіональна академія управління
персоналом

Постановка проблеми. Соціальна адаптація ветеранів є однією з ключових складових державної політики в умовах постконфліктного відновлення. Відсутність ефективних та комплексних механізмів підтримки негативно впливає не лише на особисте життя ветера-

нів, а й на їхнє включення у суспільне та економічне життя країни. Сучасна практика реалізації державних програм у цій сфері часто характеризується низькою координацією між різними рівнями управління, фрагментарністю заходів, недостатнім фінансуванням і слабким

залученням громадянського суспільства та приватного сектору. У багатьох країнах світу діють ефективні моделі регулювання, які поєднують ресурси держави, місцевих громад і бізнесу для забезпечення сталих рішень. Однак в Україні вони лише частково інтегровані в державну політику.

Таким чином, постає необхідність розробки і впровадження оптимальних моделей регулювання державних програм для соціальної адаптації ветеранів, які враховують міжнародний досвід, сучасні виклики та специфіку українського суспільства. Це дозволить підвищити ефективність державної політики у цій сфері, забезпечити ветеранам якісну реінтеграцію в суспільствотворити передумови для їхнього активного соціального і професійного життя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх публікацій і нормативних документів свідчить про значний акцент на забезпеченні соціальної адаптації ветеранів в Україні через залучення різних моделей регулювання державних програм. Барська міська рада (2023) [1] у своїй програмі соціального захисту населення громади на 2023-2025 роки звертає увагу на необхідність системної підтримки ветеранів на місцевому рівні. Подібний підхід відображений у регіональній програмі Рахівської міської ради (2023) [7], яка спрямована на інтеграцію ветеранів до місцевої спільноти через соціальну та професійну адаптацію. Міністерство соціальної політики України (2024) [6] у своєму наказі про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації визначає єдині вимоги до надання послуг ветеранам, підкреслюючи важливість координації між різними структурами. Урядовий проєкт «єРобота» (2024) [13], ініційований Міністерством економіки України, пропонує підтримку ветеранів через гранти для розвитку підприємництва, сприяючи їх економічній інтеграції. Донори Veteran Hub (2023) [3] і програма «МХП поруч» (2023) [4] демонструють приклади ефективного державно-приватного партнерства, спрямованого на створення просторів для ветеранів, які надають психологічну підтримку та консультування. Крім того, Кабінет Міністрів України (2023) [14] ухвалив уніфікований механізм соціальної адаптації ветеранів, який включає заходи професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації. Центр політико-правових реформ (2023) [9] у своєму дослідженні підкреслює важливість соціально-економічного механізму державного регулювання, спрямованого на забезпечення ефективності програм адаптації ветеранів. Також варто зазна-

чити роль Положення про Раду ветеранів України (2023) [5], яке передбачає створення координаційного органу для моніторингу та вдосконалення програм.

Таким чином, останні дослідження та нормативно-правові акти засвідчують інтегрований підхід до вирішення проблем соціальної адаптації ветеранів через активізацію місцевих громад, розвиток державно-приватного партнерства та стандартизацію послуг.

Мета дослідження – обґрунтувати ефективні моделі регулювання державних програм для соціальної адаптації ветеранів з урахуванням міжнародного досвіду та українських реалій.

Виклад основного матеріалу. В Україні соціальна адаптація ветеранів здійснюється в основному через централізовану модель регулювання державних програм. Вона передбачає, що всі рівні управління здійснюються органами державної влади, які формуються урядом або главою держави та підпорядковуються по вертикалі та характеризуються концентрацією владних повноважень у центральних органах, що забезпечує єдність політики та контроль за її реалізацією [9]. Модель характеризується наступними особливостями:

– *державні стандарти соціальних послуг:* У червні 2024 року затверджено Державний стандарт соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів та членів їхніх сімей, який визначає єдині вимоги до надання послуг, спрямованих на відновлення фізичного та ментального здоров'я ветеранів, зміцнення родинних зв'язків та підтримку їхньої соціальної активності [6]. Його важливість полягає у сприянні координації роботи органів соціального захисту, громадських і медичних установ та забезпеченні інтегрованого підходу до соціальної адаптації ветеранів;

– *концентрація повноважень у центральних органах влади:* Міністерство у справах ветеранів України є головним органом, відповідальним за формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей [15]. Міністерство координує діяльність понад 20 центральних органів виконавчої влади та державних установ, що беруть участь у підтримці ветеранів;

– *розробка стратегій та програм на центральному рівні:* уряд України схвалив Стратегію формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 року, яка пропонує покроковий алгоритм реінтеграції ветеранів від моменту звільнення з військової служби до повної адаптації у суспільному житті [11];

– *єдиний механізм соціальної та професійної адаптації*: У листопаді 2022 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову, яка впроваджує уніфікований механізм організації соціальної та професійної адаптації захисників і захисниць та членів їхніх родин [14]. Механізм є складовою системи переходу від військової кар'єри до цивільного життя та передбачає перепідготовку, підвищення кваліфікації та розробку короткострокових освітніх програм, затребуваних на ринку праці. Варто зазначити, що в постанові вперше формування ветеранської політики закріплюється в нормативно-правових актах, як складова національної безпеки та внутрішньої політики і затверджується системний підхід до підтримки ветеранів через перехід до цивільного життя;

– *нормативно-правова база, як основа централізації*: Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» встановлює державну політику соціального захисту ветеранів та членів їхніх сімей [8]. Політика базується на принципах соціальної справедливості, комплексності заходів адаптації, належного фінансового забезпечення пільг та гарантій, відкритості та рівного доступу до інформації;

– *фінансування та централізований підхід до моніторингу*: бюджетні кошти для реалізації програм виділяються централізовано через Міністерство у справах ветеранів України, що забезпечує їх цільове використання та контроль. У 2022 році було створено Національну раду ветеранів, яка є координаційним органом для моніторингу реалізації програм на національному рівні та спрямована на забезпечення єдності підходів у роботі з ветеранами [5].

Таким чином, централізована модель регулювання державних програм для соціальної адаптації ветеранів в Україні забезпечує єдність підходів та координацію зусиль на національному рівні, сприяючи ефективній реінтеграції ветеранів у суспільство.

Децентралізована модель регулювання державних програм для соціальної адаптації ветеранів в Україні передбачає активну участь місцевих органів влади та громад у наданні соціальних послуг ветеранам. Даний підхід дозволяє враховувати специфічні потреби ветеранів на місцевому рівні та забезпечувати більш гнучке реагування на їхні запити. Особливостями децентралізованої моделі є:

– *розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади*: місцеві органи самоврядування розробляють та впроваджують власні програми соціальної підтримки ветеранів, враховуючи специфіку та потреби своєї громади. Рахівська міська рада затвер-

дила Регіональну програму соціальної підтримки ветеранів війни та членів їхніх сімей на 2023-2024 роки, яка передбачає заходи з соціальної адаптації та реінтеграції ветеранів у місцеву спільноту [7];

– *розвиток місцевих програм та ініціатив*: громади самостійно ініціюють та реалізують програми підтримки ветеранів, зокрема надання матеріальної допомоги, організацію заходів соціальної адаптації та професійної реабілітації. Барська міська рада затвердила Програму соціальної підтримки ветеранів війни та членів їхніх сімей на 2023–2026 роки, яка включає надання матеріальної допомоги, соціальних послуг та психологічної підтримки [1];

– *залучення громадських організацій та волонтерів*: місцеві органи влади співпрацюють із громадськими організаціями для надання комплексної підтримки ветеранам. Всеукраїнська асоціація громад реалізує проєкт «Реінтеграція ветеранів: від дієвих рішень для громад – до ефективної національної політики» [2]. Проєкт реалізується Всеукраїнською асоціацією громад у партнерстві з громадською організацією «Простір можливостей» та Коаліцією ветеранських просторів за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Метою є підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування у сфері реінтеграції ветеранів і підтримки їхніх родин. Результатом реалізації проєкту є збільшення обізнаності органів місцевого самоврядування про роботу з ветеранами, розробка ефективних місцевих програм підтримки ветеранів та створення платформ для співпраці між місцевою владою та ветеранською спільнотою.

Отже, децентралізована модель дозволяє більш ефективно використовувати місцеві ресурси та забезпечувати індивідуальний підхід до кожного ветерана, сприяючи їхній успішній соціальній адаптації та інтеграції в суспільство.

Партнерська модель регулювання державних програм для соціальної адаптації ветеранів в Україні передбачає співпрацю між державними органами, приватним сектором та громадськими організаціями. Модель дозволяє об'єднати фінансування та моніторинг у державно-приватному партнерстві для ефективної підтримки ветеранів. Особливостями державно-приватного партнерства є:

– *забезпечення житлом захисників України*: уряд України схвалив Концепцію державної програми забезпечення житлом захисників України на період до 2025 року. Програма передбачає, що понад 5 тисяч захисників та членів їхніх сімей отримають власне житло [12]. Фінансування здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів, а також міжна-

родної фінансової і технічної допомоги, а приватні підприємства виступають, як суб'єкти інвестиційної діяльності до будівництва або придбання житла для ветеранів та їхніх сімей;

– *відкриті ветеранські простори*: Міністерство у справах ветеранів України підтримує розвиток відкритих ветеранських просторів, які сприяють психологічній та соціальній адаптації ветеранів до мирного життя. До прикладу, Veteran Hub є першим відкритим простором для ветеранів та їхніх близьких, де вони можуть отримати психологічну підтримку, юридичні консультації та взяти участь у різноманітних заходах. Проект реалізовано за підтримки міжнародних донорів та приватних партнерів [3]. Також У 2023 році в межах програми «МХП Поруч» було створено 16 ветеранських просторів у Київській, Черкаській, Вінницькій та Хмельницькій областях. Програма реалізується агроіндустріальним холдингом МХП у співпраці з громадами та громадськими організаціями [4]. Таким чином, простори функціонують завдяки співпраці держави, приватного сектору та громадських організацій;

– *можливість перекваліфікації та працевлаштування*: у межах урядової програми «єРобота» ветерани можуть отримати гранти

на створення або розвиток власного бізнесу [13]. Ініціатива сприяє економічній інтеграції ветеранів, надаючи їм можливість започаткувати власну справу та забезпечити себе і свої родини. Програма реалізується за підтримки держави та приватних фінансових установ;

– *надання дистанційної психологічної підтримки*: Український ветеранський фонд запровадив цілодобову безкоштовну «Гарячу лінію кризової підтримки», де ветерани та їхні родини можуть отримати психологічну підтримку від фахівців [10]. Ініціатива реалізується у співпраці з державними структурами та приватними організаціями, що надають психологічні послуги.

Отже, партнерська модель регулювання державних програм для соціальної адаптації ветеранів в Україні демонструє ефективність через об'єднання зусиль держави, приватного сектору та громадськості, сприяючи успішній реінтеграції ветеранів у суспільство.

Аналіз моделей регулювання державних програм для соціальної адаптації ветеранів в Україні дозволяє виявити їхні переваги та недоліки (табл. 1).

Таким чином, аналіз переваг і недоліків вищезазначених моделей регулювання дер-

Таблиця 1

Порівняльний аналіз моделей регулювання державних програм для соціальної адаптації ветеранів

Модель	Переваги	Недоліки
Централізована модель	<ul style="list-style-type: none"> – усі заходи розробляються і впроваджуються за єдиними державними стандартами; – залучення ресурсів із державного бюджету забезпечує сталість програм; – державні програми охоплюють більшість ветеранів, незалежно від їхнього місця проживання. 	<ul style="list-style-type: none"> – місцеві особливості та потреби ветеранів не завжди враховуються; – адміністративні процеси можуть уповільнювати реалізацію; – перевантаженість центральних органів, створює ризик бюрократії.
Децентралізована модель	<ul style="list-style-type: none"> – місцеві громади можуть адаптувати програми до реальних потреб; – органи місцевого самоврядування можуть оперативно впроваджувати заходи для соціальної адаптації; – ветерани та їхні сім'ї безпосередньо взаємодіють із місцевою владою. 	<ul style="list-style-type: none"> – фінансові можливості місцевих громад можуть суттєво відрізнятись; – відсутність єдиних стандартів може вплинути на якість і обсяг послуг; – вимагає співпраці між державними і місцевими органами, що ускладнює координацію.
Партнерська модель	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення більшої кількості ресурсів та експертизи; – приватний сектор може використовувати нові підходи, залежно від індивідуальних запитів; – співпраця з різними зацікавленими сторонами охоплює більше ветеранів. 	<ul style="list-style-type: none"> – узгодження між сторонами може затримувати виконання поставлених завдань; – приватний сектор може ставити фінансові інтереси вище соціальних, тобто є ризик комерціалізації; – залежність від зовнішніх ресурсів.

Розробка автора

жавних програм для соціальної адаптації ветеранів показує, що кожна з них має свої сильні сторони та виклики. Оптимальним рішенням вважається поєднання трьох моделей, коли централізоване управління забезпечує стратегічне планування і контроль, децентралізація дозволяє адаптувати програми до місцевих умов, а партнерство додає ресурсів і нових підходів. Такий підхід сприятиме ефективній соціальній адаптації ветеранів, забезпечуючи рівний доступ до якісних послуг у всіх регіонах України.

Висновки та рекомендації. В Україні регулювання державних програм соціальної адаптації ветеранів відіграє ключову роль у вирішенні нагальних соціальних викликів. Аналіз трьох моделей – централізованої, децентралізованої та партнерської – дозволяє зрозуміти їхню ефективність і визначити оптимальні шляхи покращення політики в цій сфері.

Централізована модель характеризується єдністю підходів, високим рівнем контролю за реалізацією програм і забезпеченням стандартів надання послуг. Цей підхід гарантує рівний доступ ветеранів до соціальних послуг у різних регіонах країни. Однак централізація може обмежувати врахування специфічних потреб громад, уповільнювати впровадження ініціатив через бюрократичні процеси та створювати ризик перевантаження центральних органів влади.

Децентралізована модель дозволяє громадам адаптувати програми до місцевих умов і забезпечувати оперативне реагування на потреби ветеранів. Такий підхід сприяє індивідуалізації послуг і залученню громад до процесу підтримки ветеранів. Проте фінансова нерівність між громадами, відсутність єдиних стандартів і недостатня координація між рівнями управління можуть обмежувати ефективність цієї моделі.

Партнерська модель поєднує ресурси держави, приватного сектору та громадських організацій, що дозволяє створювати інноваційні програми та залучати додаткові фінансові й технічні можливості. Разом з тим, складність узгодження між партнерами, ризик комерціалізації соціальних програм і залежність від зовнішніх ресурсів залишаються її ключовими викликами.

Висновки свідчать, що жодна з моделей не є універсальною. Оптимальним підходом є поєднання їхніх переваг: централізоване управління для стратегічного планування та стандартизації, децентралізація для врахування місцевих потреб, а партнерство для залучення додаткових ресурсів та експертизи. Це забезпечить рівний доступ до якіс-

них послуг для всіх ветеранів, сприятиме їхній успішній адаптації до цивільного життя та зміцненню стійкості суспільства в умовах соціальних і економічних викликів.

Рекомендується розробити інтегровану електронну платформу для моніторингу та координації державних програм соціальної адаптації ветеранів, що дозволить забезпечити прозорість процесів і зменшити бюрократичні затримки та посилити міжвідомчу координацію між Міністерством у справах ветеранів та іншими органами влади для усунення дублювання функцій і оптимізації ресурсів. Також пропонується запровадити фінансову підтримку для малозабезпечених громад через спеціальні державні субвенції, які будуть спрямовані на реалізацію місцевих програм соціальної адаптації, створити методичні рекомендації для громад щодо організації програм підтримки ветеранів із врахуванням їхніх специфічних потреб. Необхідною є підтримка державно-приватного партнерства, тобто запровадження податкових стимулів для приватних компаній, які беруть участь у реалізації програм соціальної адаптації ветеранів, наприклад, через забезпечення працевлаштування або фінансування житлових програм та сприяння залученню міжнародної технічної допомоги для реалізації програм підтримки ветеранів. Важливо також поширювати успішні приклади реалізації програм на локальному та національному рівнях для стимулювання обміну досвідом між громадами.

Реалізація даних рекомендацій дозволить підвищити ефективність державної політики у сфері соціальної адаптації ветеранів, забезпечивши їм належну підтримку та сприяючи їхній інтеграції в суспільство.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барська міська рада. Програма соціального захисту населення Барської міської територіальної громади на 2023–2025 роки. URL: <https://bar-city.gov.ua/upload/docs/ab47bccca28c454abdeb440eedbb44d05.pdf>.
2. Ветеранські простори. Громади ветеранам. URL: <https://communities.org.ua/gromady-veteranam/>.
3. Донори Veteran Hub. Veteran Hub. URL: <https://veteranhub.com.ua/pro-hub/donory/>.
4. МХП поруч. МХП. URL: <https://mhp.com.ua/uk/pro-kompaniiu/mhp-poruch>.
5. Положення про Раду ветеранів України. Міністерство у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/gromadskosti/category/191-council-of-veterans-of-ukraine/polozhennya-pro-raduveteraniv-ukraini>.
6. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей: Наказ Міністерства соціальної політики України від 17 липня 2024 року

№ 242. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 липня 2024 року за № 828/40484. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24#Text>.

7. Про регіональну програму соціальної підтримки ветеранів війни, військовослужбовців та членів їх сімей на 2023–2024 роки. Рахівська міська рада. URL: <https://rakhiv-mr.gov.ua/pro-rehionalnu-prohramu-sotsialnoi-pidtrymky-veteraniv-viyny-viyskovosluzhbovtsiv-ta-chleniv-ikh-simey-na-2023-2024-roky/>.

8. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

9. Соціально-економічний механізм державного регулювання: теорія і практика. Центр політико-правових реформ, 2023. URL: <https://cpk.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/soczialno-ekonomichnij-mehanizm-2023.pdf>.

10. Український ветеранський фонд підготував дайджест подій. Український ветеранський фонд. URL: <https://veteranmedia.org/ukrayinskyj-veteranskyj-fond-pidgotuvav-dajdzhest-podij/>.

11. Уряд запустив стратегічний проєкт переходу від військової служби до цивільного життя. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/>

uriad-zapustyv-stratehichniy-proekt-perekhodu-vid-viiskovoi-sluzhby-do-tsyvilnoho-zhyttia.

12. Уряд схвалив концепцію держпрограми забезпечення житлом захисників України до 2025 року. АрміяInform. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/06/09/uryad-shvalyv-konczepczyu-derzhprogramy-zabezpechennya-zhytloom-zahysnykiv-ukrayiny-do-2025-roku/>.

13. Урядовий проєкт «єРобота» передбачає надання грантів на створення чи розвиток бізнесу. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu>.

14. Ухвалено уніфікований механізм впровадження соціальної та професійної адаптації українських захисників та членів їхніх родин. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uhvaleno-unifikovanij-mehanizm-vprovadzhennya-socialnoyi-ta-profesijnoyi-adaptaciyi-ukrayinskih-zahisnikiv-ta-chleniv-yihnih-rodin>.

15. Функції Міністерства у справах ветеранів України. Міністерство у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/pro-ministerstvo/category/60-pro-nas/funktsii-minveteraniv-1>.